

komentara pape Benedikta XVI. koji je i te kako kompetentan govoriti o pitanjima odnosa vjere i znanosti, te se u svojoj karijeri njima bavio na puno suptilniji i ozbiljniji način od Hawkinga i Mlodinowa. U najnovijoj knjizi intervjua s novinarom Peterom Seewaldom, *Svjetlo svijeta*, Benedikt XVI, zaključujući kako je u suvremenom svijetu znanstvenost postala najviša kategorija uopće, kaže da se morao nasmijati kad je nedavno na televiziji bilo rečeno kako je znanstveno dokazano da je majčinska nježnost korisna za djecu. I nama ne preostaje drugo nego nasmijati se Hawkingovim zaključcima koji to zapravo i nisu. Oni dijelovi knjige koji se odnose na eksperimentalno dokazane činjenice, za nekoga koji želi steći opće znanje o teorijskoj fizici i impresionirati društvo, itekako su vrlo korisni te lijepo napisani. I to je više-manje sve. Nema sumnje da će vjernici u ateizam *Velebni plan* svrstati, uz Dawkins - Dennett - Hitchens - Harris kanon „Nesvetog pisma“. Njime si je Stephen Hawking u najmanju ruku među njima priskrbio status „blaženika“. Prava šteta za takav genijalan um.

Goran Punda

Tony Jones

The teaching of the twelve: believing and practicing the primitive Christianity of the ancient Didache community

Brewster, Massachusetts, Paraclete Press, 2009., 125 p.

Sve otkad je ponovno otkrivena prije gotovo 140 godina, knjiga *Didache* – ranokršćanski priručnik za život - bila je uglavnom predmet znanstvenog istraživanja. Paraclete Press i Tony Jones u svojoj novoj knjizi na temu *Didache* pokušavaju promijeniti taj trend te približiti njene poruke razgovorima „običnih“ kršćana i crkvenog života. Dosada autor je napisao knjige u područjima novih crkvenih pokreta, postmodernizma i kršćanske duhovnosti. Izdavač, Paraclete Press, već godinama izdaje naslove iz kršćanske duhovnosti.

Svrha knjige je pozvati čitatelja da uroni u ovaj drevni tekst, upozna zajednicu koja stoji iza njega te osluškuje postoji li nešto što bi oni željeli reći današnjoj Crkvi i kršćanima. Uz potpuni moderni prijevod *Didache* koji knjiga uključuje, Jones pomaže čitatelju u ovom procesu tako da poziva malu kršćansku zajednicu iz ruralnog područja države Missouri – Cymbrogi – da čita *Didache* s njim. Ta zajednica, koja je pokušala primijeniti *Didache* u svom kršćanskom životu, služi kao postmoderni glas Crkve. Misli iz autorovih razgovora na temu *Didache* s jednim od članova zajednice Cymbrogi, kojeg zove kamiondžija Frank, nalaze se na kraju svakog poglavlja.

Za Jonesa, *Didache* i zajednica koja stoji u njenoj pozadini, predstavljaju iz-

gublenu verziju kršćanstva kakvoj se mnogi današnji kršćani žele vratiti. Ovaj jednostavan i običan priručnik za život prema Isusovom Putu, prepun je važnostima za autentičan i zdrav život Isusovog učenika i njegove zajednice. U sedam poglavlja knjige on predstavlja *Didahe* i opisuje kako su ti rani Isusovi sljedbenici organizirali i živjeli svoje živote u svijetu koji je u mnogim aspektima sličan našem. Autorova nada je da će se suvremeni kršćanski svijet osvrnuti na ovaj priručnik organskog kršćanstva i izvući neke zaključke o tome kako živjeti kršćanski u današnjem svijetu.

U prvom poglavlju Jones predstavlja *Didahe* tako što ju opisuje kao „najvažniju knjigu za koju nitko nije čuo“. Iako je napisana u isto vrijeme kad i sinoptička evanđelja, *Didahe* nepravedno prima puno manje pozornosti od bilo koje novozavjetne knjige, samo zbog toga što ju Crkva ne drži svetom (str. 3). Nadalje opisuje priču njenog čudesnog ponovnog otkrića u Turskoj, 1873. godine, te odgovara na temeljna pitanja o tome tko, kada i zašto ju je napisao. Uvod također sadrži kratak sažetak svakog poglavlja unutar *Didahe* i vrlo korisne upute za čitanje knjige. Zatim, u drugom poglavlju, slijedi potpuni tekst *Didahe*.

Treće poglavlje pod naslovom „Zajednica Didahe – nekad i danas“, bavi se kontrastom predcrkvene zajednice u pozadini *Didahe* i postcrkvene zajednice Cymbrogii. Autor opisuje kako su rani kršćani razvili Didahe u pokušaju da razumiju i prosljede Isusov Put svijetu oko njih. Oni su bili mladi obraćenici u novoj religiji koji pokušavaju razumjeti o čemu se tu radi. Nasuprot njima, nakon 2000 godina bogate crkvene povijesti, mala zajednica kršćana koji dolaze iz raznih, uglavnom starih kršćanskih denominacija, razočarana konvencionalnim crkvenim životom, nalazi u ovom testamentu primitivnog kršćanstva sve što su tražili u svom hodu s Isusom.

Preostala četiri poglavlja slijede tekst *Didahe*. Tako, u četvrtom poglavlju, Jones istražuje učenje o „Dva puta“, i opširno opisuje njegovu pozadinu. Prvu rečenicu u *Didahe* koja govori o dva puta – putu života i smrti – pripisuje starom židovskom dokumentu. Narednu prvu zapovijed, „da se ljubi Boga koji te je stvorio“, povezuje sa židovskom molitvom „Šema“. Ipak, najzanimljivija poveznica koju Jones ovdje iznosi je ta da prvi dio teksta, koji je vrlo sličan Propovijedi na gori, dolazi iz rukopisa „Q“. U ostatku poglavlja, opisuje stil života zajednice u pozadini *Didahe*, koji se sastojao od odnosa mentora i učenika, te usredotočenosti na to kako živjeti s Isusom.

Peto poglavlje, naslovljeno „Seks, novac i druga sredstva dobrog slaganja“, bavi se Didahinim pristupom ovim uvijek aktualnim temama. Jones opisuje kulturološke sukobe u vezi sa seksualnom etikom koje je zajednica u pozadini *Didahe* sigurno iskusila u svom grčko-rimskom okruženju. U tekstu se jasno ističe židovska etika kao ona koju treba nasljedovati. Što se tiče novca, naglašeno je da je davanje bilo od središnje važnosti u načinu na koji su živjeli svoje kršćanske

živote. Upravo je briga za druge oznaka toga kako su se oni odnosili jedni prema drugima. Autor naglašava da se *Didahe*, nasuprot Novom zavjetu, isključivo bavi horizontalom, međuljudskim odnosima. „U *Didahe* ne postoji razlika između Evanđelja i socijalnog Evanđelja. Tu se radi samo o življenju Evanđelja”, zaključuje Jonesov prijatelj, kamiondžija Frank (str. 86).

Šesto poglavlje tiče se života zajednice u pozadini *Didahe*. Autor ovdje istražuje njihova pravila prehrane, krštenja, molitvi i postova, Euharistije i primanja gostiju. Poruka *Didahe* da činimo što možemo u pitanjima poput krštenja i hrane ističe se kao posebno poučna za Crkvu. Jones vjeruje da bi bilo manje shizmi u povijesti Crkve oko ovih i sličnih pitanja da je Crkva obratila pažnju na ovaj savjet.

Posljednje poglavlje bavi se apokaliptičkim učenjem u *Didahe*. Autor ističe da je zajednica u pozadini *Didahe* čekala Isusov povratak, ali nije bila opsjednuta time.

Tony Jones se dobro pripremio za diskusiju na temu *Didahe*. Udružio je svoje teološke vještine i interes za nove crkvene pokrete kako bi doveo ovaj drevni i često previđen spis natrag pod svjetlo kršćanske duhovnosti. Tema je više nego pravovremena, s obzirom na to da postoje mnoge lekcije koje današnji kršćani trebaju naučiti od svoje rane braće i sestara. Knjiga će sigurno privući i inspirirati sve one koji čeznu zaviriti, iskusiti i prakticirati kršćanstvo onako su to činili Isusovi najraniji sljedbenici.

Matina Čaran

Bevere John

Đavolov mamac: Živjeti slobodno od smrtonosne zamke povrede

Beograd, SYLOAM, 2009., 182. str. (hrvatsko izdanje)

John Bevere, podrijetlom iz Colorada, rođen je 2. lipnja 1959. i autor je brojnih knjiga raznih kršćanskih i biblijskih tema. Suradnik je na televizijskom programu *The Messenger* koji se emitira u 216 zemalja. Zajedno sa suprugom Lisom, koja je također autorica brojnih knjiga, osnovao je 1990. godine službu Messenger International, koja ima ured u Coloradu (SAD), Australiji i Ujedinjenom Kraljevstvu. Danas žive, zajedno sa svoja četiri sina, u Colorado Springsu.

Knjiga *Đavolov mamac* predstavlja djelo kroz koje Bevere želi potaknuti čitatelje da produbljuju svoj osobni odnos s Bogom te da shvate smisao i postojanje vječnosti. Autor želi, kroz teme koje obrađuje u knjizi, ukazati na postojanje zamke koju Sotona koristi kako bi vjernike udaljio od Boga te nakon toga iščupao iz ruku Božjih i Njegove volje.